

FM: Aktīvā ES fondu projektu īstenošana sekmē kapitālo izdevumu kāpumu budžetā

Publicēts: 26.09.2018.

Veiksmīgā ekonomikas izaugsme šogad nodrošinājusi ievērojamu ieņēmumu palielinājumu kopbudžetā. Šā gada astoņos mēnešos konsolidētā kopbudžeta ieņēmumi veidoja 7 399,6 miljonus eiro un salīdzinājumā ar attiecīgo periodu pērn ieņēmumi palielinājās par 971,5 miljoniem eiro jeb 15,1%. Pozitīvās tendences darba tirgū un stabils privātā patēriņa pieaugums sekmēja būtisku nodokļu ieņēmumu kāpumu.

Konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumi šā gada astoņos mēnešos palielinājušies par 490,5 miljoniem eiro jeb 9,4% un veidoja 5 725,6 miljonus eiro. Straujākais pieaugums ir vērojams sociālās apdrošināšanas iemaksās, ieņēmumiem pieaugot par 232,8 miljoniem eiro jeb 15,8%. Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksu likmes pieaugums šogad par 1% deva iespēju šā gada astoņos mēnešos veselības nozarei novirzīt 55,6 miljonus eiro. Būtisks palielinājums vērojams arī patēriņa nodokļu ieņēmumos. Pievienotās vērtības nodokļa (PVN) ieņēmumi palielinājušies par 163,5 miljoniem eiro jeb 11,7%, bet akcīzes nodokļa ieņēmumi par 85,6 miljoniem eiro jeb 14,6%. Savukārt iedzīvotāju ienākuma nodokļa (IIN) ieņēmumi, neskatoties uz diferencētās likmes ieviešanu un ar nodokli neapliekamo atvieglojumu apmēra kāpumu, palielinājušies par 13,6 miljoniem eiro jeb 1,3%, pateicoties ievērojamajam darba algu fonda kāpumam (10%).

Šā gada astoņos mēnešos samazinājušies uzņēmumu ienākuma nodokļa (UIN) un nekustamā īpašuma nodokļa (NĪN) ieņēmumi salīdzinājumā ar pērnā gada attiecīgo periodu. Salīdzinot ar 2017. gada janvāra-augusta periodu, UIN ieņēmumi samazinājušies par 0,6 miljoniem eiro jeb 0,2%, ko ietekmē UIN avansa maksājumu atcelšana no šā gada 1. jūlija. Gada turpmākajos mēnešos UIN ieņēmumi tiek plānoti salīdzinoši nelielā apjomā un kopumā būs būtiski mazāki nekā pērn. Savukārt NĪN ieņēmumi bija par 2,1 miljonu eiro jeb 1,2% zemāki nekā pērn, ko noteica kadastrālo vērtību samazināšanās zemei, kuras lietošanas mērķis ir dzīvojamā apbūve un kurai Kadastra informācijas sistēmā reģistrēts apgrūtinājums – kultūras piemineklis.

Savukārt, nodokļu ieņēmumu plāns kopbudžetā izpildīts par 100,6%, veidojoties plāna pārpildei 34,6 miljonu eiro apmērā. Lielākā plāna pārpilde vērojama UIN ieņēmumos, par 67,3 miljoniem eiro jeb 29,3% virs plānotā, kas skaidrojama ar iemaksu straujāku kāpumu pēc UIN deklarāciju par 2017. gada rezultātiem. Labi pildījušies arī akcīzes nodokļa ieņēmumi, kam plāns astoņos mēnešos izpildīts par 101,9%, to pārsniedzot par 12,8 miljoniem eiro. Jāizceļ akcīzes nodokļa ieņēmumu kāpums alkoholiskajiem dzērieniem un alum, ko ietekmēja aprītei nodoto preču apjoma pieaugums. Turpretī mazāki nekā plānots bijuši PVN un IIN ieņēmumi, plānu neizpildot par attiecīgi 21,1 miljonu eiro jeb 1,3% un 25,5 miljoniem eiro jeb 2,3%. PVN plāna neizpildi ietekmē ar standarta likmi apliekamo darījumu apjoma samazinājums. Savukārt IIN plāna neizpilde skaidrojama ar mazākiem nekā plānots IIN ieņēmumiem par izmaksātajām dividendēm no uzņēmumu iepriekšējo gadu uzkrātās peļņas.

Konsolidētajā kopbudžetā janvārī-augustā būtiski pieauguši ieņēmumi no ārvalstu finanšu palīdzības. Ņemot vērā, ka no Eiropas Komisijas saņemtas atmaksas gan par esošā plānošanas perioda ES fondu projektu izdevumiem, gan noslēguma maksājumi par 2007.-2013. gada plānošanas perioda Kohēzijas politikas investīcijām, ieņēmumi kopbudžetā palielinājušies par 368,7 miljoniem eiro jeb 67,5%, salīdzinot ar 2017. gada attiecīgo periodu. Jāatzīmē, ka šie līdzekļi nav izmantojami valsts pamatfunkciju finansēšanai un atbilstoši Eiropas kontu sistēmas (EKS) metodoloģijai, aprēķinot vispārējās valdības budžeta bilanci, ieņēmumos tiks atzīti tikai tādā apmērā, kādā tekošajā gadā tiks veikti izdevumi ES fondu projektu īstenošanai, kas savukārt ir pieauguši mazākā apmērā.

Konsolidētā kopbudžeta izdevumos šā gada astoņos mēnešos vērojams mazāks kāpums nekā ieņēmumiem, tomēr tie kopumā varētu pārsniegt 2018. gadam plānoto apmēru, kas saistāms ar lielākiem nekā plānots izdevumiem ES fondu projektu īstenošanai gada nogalē gan valsts budžetā, gan pašvaldību budžetā. Izdevumu kopējais apjoms kopbudžetā bija 6 675,7 miljoni eiro.

Salīdzinot ar 2017. gada astoņiem mēnešiem tie palielinājušies par 615,4 miljoniem eiro jeb 10,2%. Aktīvā ES fondu projektu īstenošanas fāzē sekmējusi izdevumu pieaugumu Kohēzijas politikas investīcijām no 203 miljoniem eiro 2017. gada astoņos mēnešos līdz 420 miljoniem eiro šogad. Kopbudžetā attiecīgi vērojams kapitālo izdevumu kāpums, tiem palielinoties par 105,5 miljoniem eiro jeb 23,1%. Palielinājušies arī izdevumi subsīdijām un dotācijām, par 194,1 miljonu eiro jeb 18,0%. Jāatzīmē, ka lielu daļu subsīdiju un dotāciju kāpumā veido izdevumu palielinājums pamatfunkcijām, piemēram, veselības nozarē, kur pieauguši izdevumi kompensējamo medikamentu apmaksai.

Analizējot izdevumi izpildi, īpaši jāizceļ izmaiņas sociālo pabalstu izdevumos. Kopumā sociālo pabalstu izdevumi kopbudžetā palielinājušies par 118,5 miljoniem eiro jeb 6,3%, tostarp pensiju izdevumi par 69,3 miljoniem eiro jeb 5,4%, izdevumi slimības pabalstiem par 11,3 miljoniem eiro jeb 11,2% un izdevumi bezdarbnieku pabalstiem par 1,6 miljoniem eiro jeb 2,1%. Sociālo pabalstu izdevumu kāpumu pamatā noteica vidējās darba samaksas kāpums valstī. Turpmākajos mēnešos sagaidāms, ka izdevumi pensijām pieaugs, ņemot vērā oktobrī sagaidāmo pensiju pārskatīšanu. Šogad atsevišķām pensionāru grupām atkarībā no stāža pensiju indeksācija sagaidāma lielākā apmērā nekā pērn.

Jāatzīmē, ka straujāks kāpums gada turpmākajos mēnešos sagaidāms arī izdevumos bezdarbnieku pabalstiem. Tie pēc samazināšanās gada sākumā, tieši pēdējos mēnešos sākuši palielināties, ko tiešā mērā ietekmēja notikumi finanšu sektorā. Banku sektorā vērojams, ka darbinieku skaits samazinājies par nepilniem deviņiem simtiem gada laikā un daļa no atbrīvotajiem darbiniekiem ir papildinājuši bezdarbnieku pabalstu saņēmēju skaitu. Lai arī izdevumi bezdarbnieku pabalstiem pieaug nedaudz straujāk nekā tika plānots, tomēr kopumā 2018. gadam atvēlētais izdevumu apjoms sociālajai aizsardzībai būs plānotajā līmenī.

Šā gada astoņos mēnešos konsolidētajā kopbudžetā ieņēmumu apjoms būtiski pārsniedza izdevumu apmēru (pārpalikums 723,9 miljoni eiro), ko lielā mērā nodrošināja ievērojamais ārvalstu finanšu palīdzības finansējums par 2007.-2013. gada ES fondu plānošanas perioda īstenotajiem projektiem. Atbilstoši EKS metodoloģijai šādu izdevumu saņemšana tiek koriģēta, ņemot vērā faktiskos izdevumus ES fondu projektu īstenošanai.

Atbilstoši likumam "Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2018., 2019. un 2020. gadam" pieļaujama vispārējās valdības budžeta deficīts 2018. gadam tika prognozēts 1,0% no IKP (293,6 miljoni eiro). Šā gada astoņu mēnešu izpilde liecina, ka 2018. gada deficīta līmenis varētu būt zemāks, taču precīzāks vispārējās valdības budžeta bilances novērtējums 2018. gadam atbilstoši budžeta grafikam tiks sagatavots un iesniegts Eiropas Komisijai līdz šā gada 15. oktobrim.

<https://www.fm.gov.lv/lv/fm-aktiva-es-fondu-projektu-istenosana-sekme-kapitalo-izdevumu-kapumu-budzeta>